

ELS TEMPS ESTAN CANVIANT

L'ORGANITZACIÓ SOCIAL DEL TEMPS I L'HORARI ESCOLAR

Sens dubte, un dels grans reptes per als propers anys serà l'organització del temps i la seva adaptació a l'horari escolar. En aquest article de Teresa Torns, professora del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, hi trobareu una reflexió a fons sobre l'evolució de l'organització del temps en la nostra societat i les seves implicacions en el calendari de les escoles. I és que els temps estan canviant.

Es podria dir que fa un temps que la preocupació pel temps creix. Especialment, entre aquelles persones que viuen, pensen i miren d'esbrinar què és el que passa a les societats occidentals contemporànies. Fins i tot hi podríem posar una data: els darrers vint anys del segle XX. El cert és que el temps, tot i ser vist només com a horari, està deixant de ser la dimensió desconeguda.

Probablement, la font d'aquesta preocupació té un dels seus principals orígens en una organització social del temps que cada cop resulta més problemàtica. Dit d'una altra manera, cada cop són més els col·lectius de població capaços d'adonar-se que, en l'anomenada societat del benestar, es poden acumular béns materials però no es té temps de vida. I això només és així en el millor dels casos; és a dir, sempre que no es tingui una feina remunerada en condicions de precarietat laboral. I si pot ser, sempre que, a més, no es tingui l'obligació de combinar aquest treball assalariat amb tasques domesticofamiliars que inclouen la cura de persones dependents. Perquè aleshores sí que el temps esdevé un problema.

Només cal enraonar amb aquelles dones, majoritàriament adultes, que viuen tractant de complir amb la càrrega total de treball que tenen socialment encomanada. O fer cas dels resultats dels estudis que fan els especialistes en el tema, uns estudis que mesuren els usos socials del temps i que fan bona la dita segons la qual el treball és masculí i la fatiga femenina. Perquè la desigualtat del temps de treball perjudica principalment les dones –no a totes de la mateixa manera, és clar–; i afavoreix els homes, fent que aquests tinguin més temps lliure i provocant que elles reclamin allò que fins fa poc semblava una raresa: més temps per a elles mateixes.

LA JORNADA LABORAL

Abans que la crisi de l'ocupació fos una evidència, i la flexibilitat i la desregulació de la jornada laboral l'única sortida més o menys acceptada, dones de l'esquerra italiana ens proposaven un projecte de llei per regular el temps, ara fa prop de quinze anys. Eren les primeres a posar-nos alerta sobre la impossibilitat d'obtenir benestar quotidià si menystenim les tasques de cura de les persones dependents que les dones tenim assignades de manera natural.

El cert és que el temps els ha donat la raó, precisament perquè la necessitat de fer aquestes tasques ha anat augmentant i aquest benestar quotidià ha anat minvant. I la culpa no la té la incorporació de les dones al mercat de treball, com alguns diuen. Perquè això no li faria cap favor a les dones que, només per citar Catalunya, varen treballar a les fàbriques del tèxtil des del començament de la industrialització o varen anar a servir a les cases dels que s'ho podien permetre. I, a més, feien les feines de casa i tenien cura dels seus. Tal com continuem fent les dones, a hores d'ara.

El que passa, entre altres coses, és que a les societats del benestar les persones vivim cada cop més temps i, curiosament, aquest procés d'envelliment no ha fet variar ni la càrrega de treball ni el temps de treball que fan els homes. Ells continuen fent només un treball: el remunerat, malgrat que també hi ha moltes diferències entre tipologies. Perquè ningú no posa en dubte que no és igual fer i tenir un sou d'alt executiu que fer i tenir un salari de peó no qualificat. Però el que ací es vol destacar és que tots ells comparteixen un punt idèntic tot i les possibles variacions: a saber, no haver de fer tasques domesticofamiliars ni treballs de cura de les persones amb les quals conviuen, i, no obstant això, gaudir

«La paradoxa temporal en la qual estem atrapades: com més volem aprofitar el temps i més fem per estalviar-ne, menys en tenim.»

Xavier Agulló

del benestar quotidià que els proporciona el treball domesticofamiliar realitzat per les dones amb les quals viuen.

Bona part d'aquest benestar quotidià es concreta en forma de temps, no solament de més temps lliure, sinó del temps que els permet estar plenament disponibles per a l'activitat laboral, la política, l'associacionisme, l'esport, etc. Es tracta d'un conjunt de tasques que són possibles gràcies a aquesta major disponibilitat de temps i que, a més, van acompanyades d'un major reconeixement i de més prestigi. Perquè els valors imperants a les nostres societats premien i reconeixen aquestes tasques, aquestes disponibilitats i aquests usos del temps i no les altres, les lligades al temps de treball de cura, per citar-ne només la part més amable.

Tot i així, també és cert que els temps estan canviant i que cada cop hi ha més persones disposades a organitzar el seu projecte de vida tenint el temps de vida com a horitzó. La majoria són joves i no sempre són dones. Totes elles valoren un benestar quotidià no lligat a la lògica del benefici mercantil. Es parla fins i tot de fer lleis del temps a les ciutats, tot seguint la pista italiana, parisenca o d'algunes ciutats alemanyes. Altres veus demanen que a curt termini l'actual conciliació de la vida laboral i familiar no s'orienti només a les dones. Saben que no n'hi ha prou amb permisos laborals i serveis d'atenció a la vida diària, tot i la falta que fan, donades les greus mancances que hi ha al nostre país.

ELS HORARIS LECTIUS

L'educació dels nostres fills i filles i l'organització horària de les escoles són, o poden ser, una pedra de toc dels dits canvis. Els horaris escolars en poden ser una bona mostra. Fins ara, els horaris lectius no han anat sincronitzats amb els horaris laborals, ni en el dia a dia, ni en els períodes de vacances.

«Es parla fins i tot de fer lleis del temps a les ciutats, tot seguint la pista italiana, parisenca o d'algunes ciutats alemanyes.»

El problema sembla que ha aparegut perquè cada cop més mares joves també treballen fora de casa. Les primeres solucions semblen orientar-se bé a omplir l'horari quotidià de les criatures (seguint les pautes de la plena disponibilitat horària de la vida adulta), bé ampliant l'horari de l'escola. No sembla que aquest tipus de solucions puguin afavorir els canvis. Si més no, perquè semblen estar presidits per reforçar la paradoxa temporal en la qual estem atrapades, unes més que d'altres: com més volem aprofitar el temps i més fem per estalviar-ne, menys en tenim. I per poc que pensem, millor col·lectivament, perquè individualment no sembla que hi hagi massa sortida; segur que se'ns acudeixen altres propostes.

Per ajudar a pensar-ne, algunes persones fa temps que diem que els canvis han de incloure com a mínim tres grans eixos: el primer té a veure amb la redistribució de la càrrega total de treball; el segon, amb la revisió de l'organització social del temps vigent, i el tercer, amb el canvi cultural que afecta els actuals valors, prestigis i pautes socioculturals que emparen els dos eixos anteriors. Tot això amb el benentès que no s'han d'augmentar les velles desigualtats socials de classe, gènere i ètnia, ni crear-ne de noves. I que l'horitzó a contemplar és el temps de vida. Dit queda, un cop més. ■

Teresa Torns

Professora del Departament de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona